

Hundra år av cancervård

cancerföreningen i stockholm 100 år. radiumhemmet 100 år

148 sidor

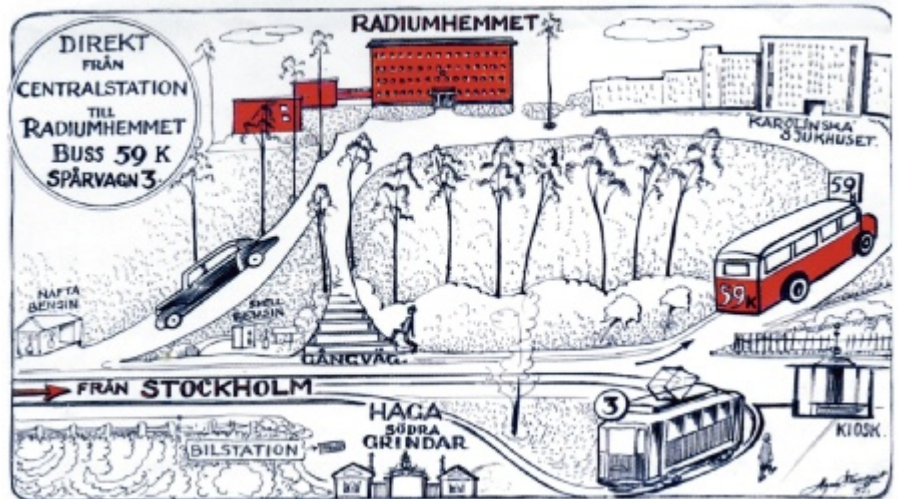
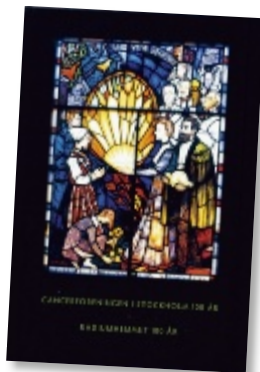
Författare: Evi Gustavson-Kadaka, m fl

Förlag: Cancerföreningen i Stockholm; 2010
ISBN 978-91-633-7680-1

Två hundraåringar uppmärksammas i en vacker jubileumsskrift av medicin-historiskt intresse. För exakt hundra år sedan, 1910, bildades Svenska Cancerföreningen, numera Cancerföreningen i Stockholm, med syfte att »verka för kräftsjukdomens bekämpande inom vårt land ävensom för det vetenskapliga studiet av denna sjukdom samt att mot-taga och förvalta medel, som för befor-drande av nämnda ändamål ställas till dess förfogande«. Denna ambition materialiserades redan samma år i tillkomsten av Radiumhemmet, en specialklinik för cancervård som började sin verksamhet i blygsam skala i några rum i hyresfastigheten hörnet Bergsgatan-Schéélegatan i centrala Stockholm. Namnet Radiumhemmet skulle ge patienterna intrycket att de befann sig i ett hem »där man skulle betrakta deras sjukdom med sympati och förståelse«.

Gösta Forssell, Radiumhemmets förste tjänstgörande specialist, var till vardags överläkare på Serafimerlasarettets röntgenavdelning och fick tid över för cancervård bara två-tre eftermiddagar i veckan. Till sin hjälp hade han en extraläkare och rödakors-sjuksköterskan Alma Wallengren, som disponerade ett rum som tjänstebostad i anslutning till kliniken.

Jubileumsboken beskriver utförligt Radiumhemmets snabba tillväxt och verksamhetens utveckling fram till dagens internationellt kända och erkända institution. Många bilder ur Radiumhemmets bildarkiv illustrerar hållpunkterna under 1900-talets förra hälft, då forsknings- och vårdarbetet fortsatte i allt rymligare lokaler på olika adresser i Stockholm. I samband med att Karolinska sjukhuset i Solna byggdes fick Radiumhemmets kliniska avdelningar och dess forskningsverksamhet sina nuvarande lokaler (1937),

Patienterna guidades till »nya« Radiumhemmet 1937 bland annat med hjälp av den här teckningen, ritad av läkaren Magnus Strandqvist.

och driften överlämnades till Karolinska sjukhusets direction.

Utöver klinikkens historia ägnar jubileumsboken stort utrymme åt medicinhistoriska essäer skrivna av i dag aktiva onkologer och andra specialister. Professorn i nuklearmedicinsk fysik vid KI, Stig A Larsson, redogör till exempel för utvecklingen av diagnostik och terapi med radioaktiva

isotoper – ett spännande forskningsområde som hade sin grund i andra världskrigets forskning kring massförstörelsevapen. De nya kunskaperna om radioaktivitet och den joniserande strålningens egenskaper och biologiska verkan som den militärfinansierade forskningen förvärvat under kriget kunde från 1950-talet och framåt vidareutvecklas i cancersjukvårdens tjänst. Länge ansågs Radiumhemmet i Stockholm vara ett av världens främsta forskningsinstitut inom radioonkologin.

I kapitlet om tumörpatologins utveckling berättar tumörpatologiprofessor Sture Falkmer om hur studiet av de förändringar som behandlingen med radium eller röntgenstrålar åstadkom i cancersvulsterna ledde fram till insikten att olika typer av cancer skiljer sig i känslighet för strålbehandling. Vissa tumörer läker ut redan efter enstaka lågdosbehandlingar, medan andra up-

penbarligen är helt opåverkade även vid upprepad högdosoterapi. Denna upptäckt kan betraktas som embryot till dagens skraddarsyddade cancerterapi.

Texterna i jubileumsboken är späckade av fakta och namn. Alla som är eller har varit någon inom cancerforskningen i Sverige och haft anknytning till Radiumhemmet finns omnämnda. Vissa galjonsfigurer ägnas särskild uppmärksamhet, till exempel professor James Heyman, specialist på gynekologisk cancer och en av den svenska cancerforskningens pionjärer. Han har sin egen plats i cancerforskningens historia genom »Heymans packningsmetod« och »Annual Report«. Packningsmetoden gick ut på att strålbehandla livmoderkroppscancer genom att placera ett antal hylsor med radium inne i livmodern dels för att komma närmare tumören, dels för att skona andra organ i kroppen från strålskador. »Annual Report« var en världsomspännande skrift som kom till på Heymans initiativ och utgavs vart tredje år. Skriften innehöll rapporter om behandlingsresultat från gynekologiska cancercentra runtom i världen.

Jubileumsboken avslutas med några kapitel om Radiumhemmets verksamhet i dag. Med exempel från aktuella forskningsprojekt berättas om nya insikter i cancersjukdomens natur som än i dag kan mynna ut i nya behandlingsstrategier till gagn för patienterna.

Gabor Hont